

Как да общуваме и да работим с деца, спрямо които се прилагат алтернативи на задържането

Проект "Алтернативи на задържането на деца в защита на техните права в Европа"

Съставена от 60 изтъкнати съдии и адвокати от всички райони на света, Международната комисия на юристите насърчава и защитава правата на човека чрез върховенството на закона, като използва своя изключителен правен опит за развитие и укрепване на национални и международни правосъдни системи. Създадена през 1952 г. и действаща на петте континента, МКЮ има за цел да гарантира прогресивното развитие и ефективно прилагане на международните права на човека и международното хуманитарно право; да осигурява реализирането на граждански, културни, икономически, политически и социални права; да охранява разделението на властите и да гарантира независимостта на съдебната власт и юридическата професия.

® **Как да общуваме и да работим с деца, спрямо които се прилагат алтернативи на задържането** - Проект "Алтернативи на задържането на деца в защита на техните права в Европа

© Авторско право Международна комисия на юристите, Април 2022 г.

Международната комисия на юристите разрешава безплатно възпроизвеждане на откъси от която и да е от нейните публикации, при условие че бъде предоставено надлежно признание и копие от публикацията със съответния откъс бъде изпратено до седалището им на следния адрес:

International Commission of Jurists
Rue des Buis 3
P.O. Box 1270
1211 Geneva 1, Switzerland
t: +41 22 979 38 00
www.icj.org

Този учебен материал е финансиран от Фонд „Убежище, миграция и интеграция“ на Европейския съюз. Съдържанието на този учебен материал представя възгледите и мненията на авторите и е единствено тяхна отговорност. Европейската комисия не поема никаква отговорност за използването на информацията, която съдържа.

Как да общуваме и да работим с деца, спрямо които се прилагат алтернативи на задържането

Проект “Алтернативи на задържането на деца в защита на техните права в Европа

International Commission of Jurists – European Institutions (ICJ-EI)
Hungarian Helsinki Committee (HHC)
Associazione per gli Studi Giuridici sull’Immigrazione (ASGI)
aditus Foundation (aditus)
Greek Council for Refugees (GCR)
Helsinki Foundation for Human Rights (HFHR)
Defence for Children International, Belgium (DCI)
Foundation for Access to Rights, Bulgaria (FAR)

Април 2022 г

Как да общуваме и да работим с деца, спрямо които се прилагат алтернативи на задържането

Проект CADRE, април 2022 г

Съдържание

I. Общи принципи	6
II. Поставяне на целите на комуникацията	6
III. Как да общуваме с дете: практически съвети и примери	9
3.1. Осигурете присъствието на надежден преводач	10
3.2. Имайте предвид ролята на културен медиатор	11
3.3. Направете необходимите корекции въз основа на пола на детето	11
3.4. Характеристики на интервюиращите	11
3.5. Алтернативни комуникационни методи и инструменти за креативна комуникация	12
3.6. Подходяща за деца комуникация: език и методи	13
3.7. Фактори за благоприятна за децата среда	18
3.8. Зачитане на поверителността	19
3.9. Конкретни съвети за адвокати и съдии относно информацията и комуникацията с дете мигрант при участие в съдебно и административно производство (първоначални стъпки)	20

Настоящият учебен модул е част от поредица учебни материали, насочени към защита на правата на деца мигранти, които са подложени или потенциално биха били подложени на мерки като алтернативи на задържането. Той предоставя практически ресурс, който да съпровожда учебен модул III относно правото на изслушване. Целта му е да подпомогне полицаи, държавни органи, преводачи, настойници, социални работници, съдии, адвокати, доброволци и други в това как да общуват най-добре с децата и какви етични въпроси могат да бъдат заложени.

I. Общи принципи

Децата мигранти са преди всичко деца

Когато представители на различни професии (включително представители на държавни органи, адвокати, социални работници или настойници) общуват с деца мигранти и бежанци, те трябва да ги разглеждат преди всичко като деца, което означава, че всички права на детето съгласно международното право трябва да бъдат гарантирани, независимо от техния миграционен статус.¹ в това число и правото на изслушване съгласно член 12 от Конвенцията за правата на детето (КПДООН) (вижте учебен модул III и раздел 3 относно „модела на участие“ по-долу).

Най-добрият интерес на детето

Подходяща за децата информация и комуникация е основен компонент на подхода, съобразен с „най-добрия интерес на детето“, който винаги трябва да се следва при процедури, свързани с децата. Във всички действия, отнасящи се до деца, включително деца мигранти, принципът за висшия интерес на детето трябва да бъде основно съображение (член 3 от КПДООН). Най-добрият интерес на детето е всеобхватен компонент на материалните човешки права на детето и основен тълкувателен правен принцип.² Той трябва да се основава на оценка на всички елементи на интересите на детето в конкретна ситуация.

Подходяща за деца комуникация и активно участие

Подходящата за деца комуникация неминуемо оказва влияние върху способността на децата да участват активно в процедурите, които ги засягат, включително процедурите за определяне на алтернативи на задържането в имиграционния контекст. Оценка на детето и определянето на най-добрия интерес на детето изисква участие на детето. **Възгледите на детето трябва да се вземат предвид при определяне на най-добрия му интерес.** Изразените от него мнения и становища трябва да се ползват с необходимата тежест.³

Приспособяване на комуникацията към индивидуалната ситуация

Предоставянето на подходяща за деца информация изисква информацията **да бъде адаптирана към възрастта, зрелостта, езика, пола и културата на детето.**⁴ Трябва да се вземе предвид индивидуалното положение на детето и комуникацията трябва да бъде съобразена с личните обстоятелства на детето. За да се гарантира, че комуникацията е подходяща за деца, практикуващите в различни области трябва да оценят напълно фактическата обстановка и да възприемат подход без предубеждения. **С оглед развитието на децата, трябва да се вземат предвид възрастта и зрелостта им, за да се определи както съдържанието на информацията, така и вербалните или невербални начини, по които се съобщава.**⁵

II. Поставяне на целите на комуникацията

Методите и съдържанието на подходящата за деца комуникация трябва да се идентифицират на фона на най-добрите интереси на детето. Всички участници в комуникацията също трябва да са наясно с основните цели, които трябва да се постигнат в рамките на дадена процедура с участието на дете мигрант, включително процедури, свързани с прилагането на алтернативи на задържането.

¹ Съвместен общ коментар № 3 (2017) на Комитета за защита правата на всички работници мигранти и членове на техните семейства и № 22 (2017) на Комитета по правата на детето относно общите принципи във връзка с човешките права на детето в контекста на международната миграция, CMW/C/GC/3-CRC/C/GC/22, 16 ноември 2017.

² УКомитет на ООН по правата на детето, Общ коментар № 14 относно правото на детето да бъде взет предвид неговият/нейният най-добър интерес като първостепенно съображение (чл.3, параграф 1 от КПД), UN Doc. CRC/C/GC/14, (29 май 2013 г.).

³ Общ коментар № 12 на КПД (2009) относно правото на детето да бъде изслушано, [CRC/C/GC/12, параграф 44](#).

⁴ Насоки на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно подходящо за децата правосъдие, приети на 17 ноември 2010 г., Насока 2.

⁵ Общ коментар № 24 на КПД относно правата на детето в правосъдието за непълнолетни, [CRC/C/GC/24](#), параграф 18. Съвет на Европа, Как да предадем подходяща за деца информация на деца в миграция, 2018 г., стр. 12, достъпно на: <https://rm.coe.int/how-to-convey-child-friendly-information-to-children-in-migration-a-ha/1680902f91>.

Когато компетентните органи взимат решение относно прилагането на задържане или други мерки за осигуряване на грижи/алтернативи на задържането, те трябва:

- да съобразят, че задържането никога не е в най-добрия интерес на детето;
- да изберат мерки, които да се прилагат вместо мерки за задържане, като по подобен начин бъде съобразен принципът за най-добрия интерес.

По време на оценяването **трябва да се вземат предвид редица елементи:**

а) **Самоличността и възрастта** на детето (особено по отношение на непридружените деца)

EASO, Практическо ръководство за оценка на възрастта, 2018 г.:

„Преди разглеждането на молбата за международна закрила детето трябва да получи цялата необходима информация по подходящ за деца начин и на разбираем за него или нея език. Трябва да се гарантира, че детето разбира информацията, преди да се пристъпи към оценката. Такава информация трябва да се предоставя безплатно и да се отговаря на въпросите на кандидата или настойника/представителя. От решаващо значение е да се гарантира, че кандидатът разбира процеса, целта и последиците (напр. той или тя може да го обясни със свои думи). Някои кандидати може да не смеят да задават въпроси поради възрастта си, културната среда или психологическото си състояние. Използването на подходящи за децата материали или материали, адаптирани към специфичните нужди на детето, може да бъде от помощ за улесняване на кандидата да разбере процеса; на практика обаче уменията и емпатичното и подкрепящо отношение на лицето, което предоставя информацията, са от изключително значение за успешния резултат. Информацията трябва да се предоставя систематично по време на процеса и доказателствата за това предоставяне на информация трябва да бъдат документирани (кога е предоставена, от кого и т.н.). Информацията трябва да обхваща поне следното съдържание:

- основанията в случай на съмнения относно възрастта на лицето;
- възможността възрастта да бъде определена чрез оценка на възрастта, която може да включва медицински преглед, ако кандидатът даде съгласие;
- информация за метода и за процеса (какви са методите, които се използват, защо тези специфични методи са предпочитани, точността и степента на вмешателство на метода, въздействието, което може да окаже конкретният метод и т.н.);
- трябва да бъдат разгледани съмнения и опасения; систематичното предоставяне на информация и доброто разбиране на процеса и неговите цели са от съществено значение за улесняване на получаването на съгласие;
- правата и задълженията, свързани с процеса (последиците не трябва да бъдат твърде вредни, в противен случай биха отклонили съгласието на кандидата);
- право на отказ да се подложи на медицински преглед и последиците от него;
- възможността за оспорване на резултатите от оценката на възрастта;
- следващите стъпки, които предстоят“.⁶

б) **Здравословно състояние** и/или физическа или психологическа уязвимост или заболяване, което би представлявало сериозен риск за здравето или благосъстоянието, ако дадено лице бъде задържано. **Признаците на уязвимост може да не се виждат веднага**, така че произходът и историята на детето трябва да бъдат оценени чрез деликатни и почтителни въпроси.

в) Социална история на детето, причини за миграция и **рискове в случай на връщане**, за да бъде оценен рискът от нарушаване на принципа на забрана за връщане и основанията за кандидатстване за убежище.

ВКБООН, Насоки и процедури за работа с непридружени деца, търсещи убежище, 1997 г.:

Първоначални интервюта. Първоначалните интервюта на непридружени деца за събиране на биологични данни и информация за социалната история трябва да се провеждат веднага след пристигането и по начин, съобразен с възрастта. Информацията трябва да се актуализира периодично. Това е от съществено значение за последващи действия за определяне на статуса на детето и за насърчаване на трайни решения. Освен общите биологични данни на детето е желателно да се записва следната допълнителна информация:

а) Информация за семейството (в страната на произход и другаде)

⁶ Европейската служба за подкрепа в областта на убежището (EASO) е агенция на ЕС, която подкрепя ЕС в областта на общата европейска система за убежище. Фокусът на тази публикация е да предостави насоки на държавите членки на ЕС относно отчитането на най-добрия интерес на детето при оценка на необходимостта от проверка на възрастта, но също и при разработването и извършването на оценка на възрастта, като се използва холистичен и мултидисциплинарен подход, с особено внимание към обстоятелствата и нуждите на лицето.

- b) Информация за важни за детето лица, които не са членове на семейството
- c) Обстоятелства, при които детето е открито/идентифицирано
- d) Информация относно отделянето на детето от семейството
- e) Информация за живота на детето преди и след отделянето
- f) Физическо състояние на детето, здраве и предишна медицинска история
- g) Образование (формално и неформално)
- h) Настоящи условия за осигуряване на грижа
- i) Желания и планове на детето за бъдещето
- j) Предварителна оценка на психическото и емоционално развитие и зрялост на детето
- k) Оценка на възрастта

ВКБООН, Общи насоки за това как да интервюирате деца, търсеци убежище, 1995 г. [...]

- Децата, които са достатъчно големи, за да разберат какво се има предвид под определяне на статут на бежанец, трябва да бъдат информирани за процедурата. Това включва уведомяването им за развитието на процеса и какви решения са взети.
- Предвид че несигурността може да доведе до ненужно безпокойство и притеснение, е важно детето бежанец да бъде точно информирано, не само за да не се поддава на слухове, но и за да се помогне на непълнолетния да разбере последиците от процеса и да формира реалистични очаквания
- Ако непридружен непълнолетен пристигне като част от мащабен поток, по отношение на който е направено първоначално групово определяне на статут на бежанец, всяко дете в групата трябва автоматично да получи статут на бежанец
- Трябва да се подчертае на детето кандидат, че е важно да предоставя вярна информация и да бъде възможно най-точно, като също така трябва да се наблегне, че няма „правилен“ или „грешен“ отговор на въпросите, които се задават [...]
- Използвайте по-опростен език и отделете повече време за установяване на връзка с детето и развитие на отношения на доверие. Детето трябва да бъде насърчавано да задава въпроси по време на интервюто. [...]
- Интервюиращият трябва да е подготвен да разпознае кога са достигнати границите на детето. Направете почивка или отложете интервюто, ако има постоянни признаци на тревожност
- Интервюто трябва да завърши с обсъждане на по-нормални съвременни събития, които възстановяват чувството за сигурност. Детето ще има нужда от време след интервюто, за да възстанови способностите си да се справя (напр. интервютата не трябва да се провеждат преди време за лягане и за предпочитане е да не се провеждат по време на учебните часове)

d) Индикатори, че детето е **жертва на трафик**.

СЕ, Как да предаваме информация, съобразена с нуждите на децата, на децата в миграция. Наръчник за професионалисти на първа линия, 2018, стр.33:

Жертви на трафик на хора

Дете жертва на трафик може да действа по неочакван начин, защото се страхува от своите трафиканти. Това може да го кара да изглежда по-малко уязвимо, когато го срещнете за първи път.

Вземете предвид как положението на детето влияе върху информацията, която трябва да предоставите, и въздействието върху приемането на информацията (може да не се вслуша в съвета ви, защото е жертва на трафик на хора).

Помислете каква информация може да бъде полезна, ако мисли за бягство в бъдеще (кажете му какво представлява трафикът, каква защита се осигурява и т.н.), за да има възможност да избегне такова положение в бъдеще.

Илюстрирайте, като говорите за измислена ситуация или непряка ситуация; използвайте непряка реч и въпроси, за да помогнете на детето да се почувства в по-малка степен жертва.

e) Сериозни рискове от нарушаване на задължения на международното право в областта на правата на човека, включително съгласно ЕКПЧ, МПГПП, Конвенцията срещу изтезанията и/или КПДООН или други задължения по договори, отнасящи се до правата на човека, които биха дали основание да се **подаде жалба до ЕСПЧ за привременни мерки съгласно правило 39** от правилника на Съда или жалба до Комитета на ООН по правата на човека или Комитета по правата на детето, или друг договорен орган на ООН за привременни мерки.

Интервюто трябва да се проведе **от специализирани служители с професионална квалификация**, които имат надлежни познания за психологическото, емоционалното и физическото поведение на децата. **Граничните служители и полицаите винаги трябва да бъдат придружавани от квалифицирани служители.**

Наред със събирането на цялата релевантна информация, комуникацията трябва да има за цел да **информира децата за техните права**.⁷ Това следва да включва информация за правото на детето да кандидатства за убежище и за процесуалните му права, включително, **правото на детето да бъде изслушано и да изрази собствените си възгледи по време на производството**.⁸

Изброените по-горе елементи **трябва да се вземат предвид още при пристигането на детето на границата, както и при последващите процедури**. Децата трябва да имат достъп до информация, правна помощ, обучени преводачи и съветници при пристигането си. В случай на наличие на изброените елементи (възраст, лична история, включително основания за разпознаване на форма на закрила, здравословно състояние, уязвимости, индикатори за трафик), които не са били разглеждани при пристигането, професионалистите, които взаимодействат с детето в последващи процедури (настойник, адвокат, съдия, административни служители) трябва да са наясно с тези елементи и да им обръщат достатъчно внимание.

Изброените по-горе елементи **С**

Задържани деца / деца, подложени на принудителни мерки

Макар че административното задържане на деца мигранти не трябва да се прилага никога поради несъвместимостта му с принципа на висшия интерес на детето, на практика може да се наложи публични органи и професионалисти да общуват с деца, които са задържани или чиито родители са подложени на алтернативни принудителни мерки.

В такива случаи трябва да се има предвид, че:

- детето не е извършило престъпление и **не следва да бъде идентифицирано като престъпник или подложено на третиране, което има наказателни последици. Лицето трябва да бъде информирано за причините за задържането/налането на принудителни мерки (член 5.1 от ЕКПЧ)**
- детето **има право да получи помощ** от законния си представител и от адвокат
- непридружените деца имат право да бъдат настанени на безопасно място без контакт с възрастни, които не познават и с които нямат родствена връзка
- ако е придружено, детето има право да остане със своето семейство (в широк смисъл) на място, запазено за семейства
- детето **има право да подаде жалба** срещу мярката и да подаде молба за по-лека принудителна мярка (член 5.4 от ЕКПЧ)

III. Как да общуваме с дете: практически съвети и примери

Изброените по-долу практически съвети представляват полезен инструмент за постигане на целите на комуникацията с дете мигрант в процедура, свързана със задържане или с алтернативи на задържането.

Моделът се основава на четири елемента – публика, глас, пространство и влияние – които отразяват „Модела на участие“, разработен от Националната стратегия на Ирландия за участието на децата във вземане на решения като начин за концептуализиране на правото на изслушване съгласно член 12 от КПДООН.

This model provides a way of conceptualising Article 12 of the UNCRC which is intended to focus educational decision-makers on the distinct, albeit interrelated, elements of the provision. The four elements have a rational chronological order:

- **SPACE:** Children must be given safe, inclusive opportunities to form and express their view
- **VOICE:** Children must be facilitated to express their view
- **AUDIENCE:** The view must be listened to.
- **INFLUENCE:** The view must be acted upon, as appropriate.

⁷ Съвет на Европа, Как да предаваме информация, съобразена с нуждите на децата, на децата в миграция, Наръчник за професионалисти на първа линия, 2018 г.

⁸ Конвенция за правата на детето (КПДООН), член 12; Харта на ЕС, член 24, параграф 1.

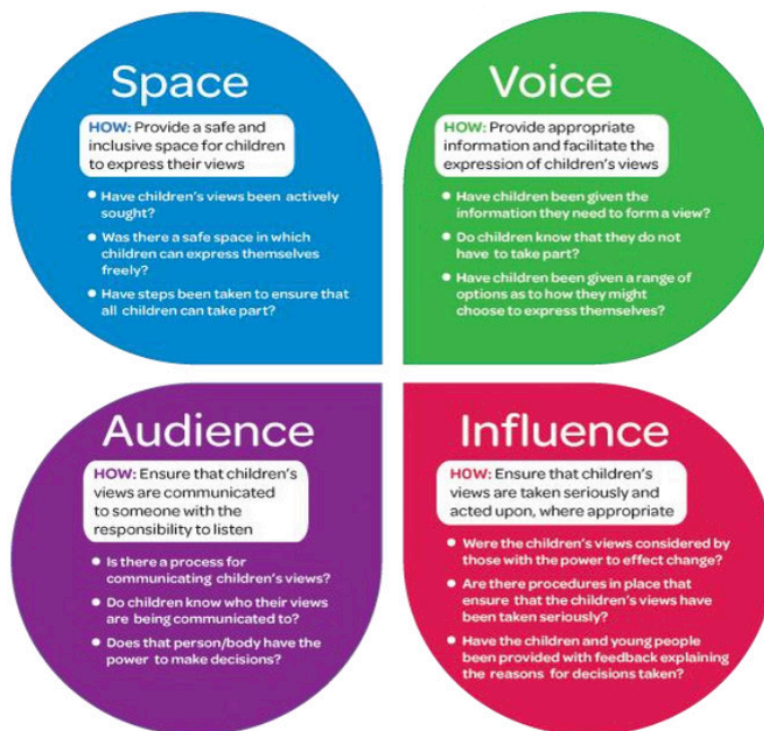

Figure 2 Lundy's Voice Model Checklist for Participation as included in Ireland's National Strategy on Children and Young People's Participation in Decision-Making 2015-2020⁶

„Моделът на участие“ изисква на децата да бъде осигурена безопасна среда, в която те могат да бъдат изслушани и да изразят мнението си, като се гарантира, че техните мнения и преживявания се вземат сериозно при обмисляне на всяко решение или действие на публичните органи.

3.1. Осигурете присъствието на надежден преводач

На децата трябва да се даде **възможност да общуват на език, който разбират и говорят лесно**. Цялата информация трябва да бъде преведена и всички интервюта трябва да се провеждат в присъствието на преводач.⁹

СЕ, Как да предаваме информация, съобразена с нуждите на децата, на деца в миграция. Наръчник за професионалисти на първа линия, 2018, стр.19:

Практически съвети за изграждане на доверие с преводачи:

1. проверете дали детето и преводачът се разбират.
2. започнете, като обясните кой сте и каква е работата на преводача.
3. уверете се, че детето разбира, че преводачът не трябва да го осъжда или да казва на други членове на общността подробности за проведения разговор.
4. дайте на детето избор относно пола на преводача.

- При всяка комуникация с деца мигранти **е изключително важно да се гарантира присъствието на преводач или културен медиатор, който говори основния език на детето, дори в случаите, когато детето** може да общува на езика на страната на пристигане. Интервютата, свързани с оценката на възрастта и прилагането на принудителна мярка, могат да бъдат главен източник на стрес за детето: **възможността да общува на майчиния си език помага на децата да се чувстват по-удобно** и по-малко уплашени, особено в случаите, когато трябва да възпроизведат травматични преживявания.

⁹ Детски правен център Coram, Лондон. „Отключване на правата на детето: Укрепване на капацитета на професионалистите в ЕС за реализиране на правата на уязвимите деца“ материали, достъпни на: <https://www.ucc.ie/en/childlawclinic/ourwork/fullstory-715703-en.html>.

3.2 Имайте предвид ролята на културен медиатор

Културният медиатор може да играе важна роля, тъй като бариерите често са не само езикови, но и културни. **Културните медиатори могат да бъдат изключително важни за преодоляване на комуникационните бариери**, тъй като може да е трудно за детето мигрант да разбере специфични аспекти на процедурата, ако не е запознато с културните особености на страната на пристигане и приемане. В същото време може да се наложи интервюиращият да възприеме гледната точка на детето и да преодолее културните предубеждения за страната на пристигане, а това е възможно само чрез културна медиация.

Медиаторът също е от решаващо значение, за да може непълнолетният да разбере напълно своите права и как да ги упражнява (като същевременно медиаторът не е в състояние да замести адвокат и при всички случаи трябва да се осигури правна помощ). Например, необходимо е да се вземе предвид до каква степен ще повлияе културната среда на детето върху способността му да възприеме правната помощ и правен съвет, който се предоставя безплатно (включително до каква степен у детето може да съществува предубеждението, че безплатните съвети вероятно са с лошо качество).¹⁰

3.3. Направете необходимите корекции въз основа на пола на детето

По време на комуникация с деца всички действащи лица трябва да гарантират, че детето получава информация, съобразена с пола му. Комуникацията може да се основава на различни методи въз основа на пола на детето, като ролята му – например в семейството или общността – може да се промени в зависимост от пола. Професионалистите може да констатират необходимост от използване на различни методи на общуване с момичета и момчета според тяхната възраст и култура и съдържанието на информацията.¹¹

3.4. Характеристики на интервюиращите

Интервюиращите трябва да са наясно със своето поведение, подход и начин на задаване на въпроси по време на съдебното и извънсъдебното производство. Интервюиращият трябва да се стреми да изгради **връзка с детето, която се основава на доверие и уважение**. Важно е детето да разбира ролята на всеки, който разговаря с него, включително кой може да бъде полицейски или граничен служител, съдия, адвокат, настойник, както и че не бърка ролите.

Връзка с детето и изграждане на доверие. Примери за добри практики (ECRE – Европейски съвет за бежанците и изгнаниците)¹²

В **Испания** правен съветник на НПО отбелязва, че той приспособява продължителността на срещите и тяхното съдържание към настроението и положението на детето. Той се опитва да организира няколко срещи, ако е необходимо да изгради доверие и да предостави информация. Други правни съветници на НПО отбелязват, че се опитват да адаптират срещите към нивото на зрялост на детето.

Правен съветник, интервюиран в **Обединеното кралство**, посочва, че един добър съветник би се опитал да се срещне с детето до пет пъти, за да завърши предаването на информацията, което дава време за изграждане на връзка и установяване на доверие с детето. Други правни съветници заявяват, че се опитват да ограничат срещите до два часа за деца. Съветник също така споменава, че се счита за добра практика адвокатът да се срещне с детето и да обсъди случая с него като подготовка за заседание при обжалване. Все пак съветникът добавя, че това не се случва често на практика.

В **Линц, Австрия**, обикновено се провежда първа среща с детето около две седмици след пристигането му в детското заведение, където се обсъждат задачите на правния съветник и процедурата за предоставяне на убежище. Основната цел на първата среща е да се установи връзка с детето и да се изгради доверие. На децата се предоставят данните за контакт с техните правни съветници и се насърчават да се свързват със съветниците по всяко време в рамките на работния ден. Срещите се организират гъвкаво, понякога за следващия ден, ако е необходимо. По подобен начин във Виена непридружените деца могат да поискат до-

¹⁰ CE, *Как да предаваме информация, съобразена с нуждите на децата, на деца в миграция. Наръчник за професионалисти на първа линия*, 2018, стр.101.

¹¹ CE, *Как да предаваме информация, съобразена с нуждите на децата, на деца в миграция. Наръчник за професионалисти на първа линия*, 2018, стр.20.

¹² Право на правосъдие: качествена правна помощ за непридружени деца, сравнителен доклад, ECRE 2014, стр. 72 http://www.asylumlawdatabase.eu/sites/www.asylumlawdatabase.eu/files/aldfiles/ECRE%20Comparative_Report_Right_to_Justice.pdf

пълнителни срещи със своя правен съветник, за да се подготвят за интервюто с Агенцията за убежище. Всички интервюирани правни съветници заявяват, че приспособяват срещите и методите си на комуникация към всяко дете, което представляват.

Един правен съветник, специализиран в дела с участието на непридружени деца, **в Белгия**, споменава, че при процедура за предоставяне на убежище провежда срещ с детето от четири до шест пъти, ако делото стигне до етап на обжалване, но също така организира допълнителни срещи, ако е необходимо във връзка с оценка на възрастта, с обсъждане на нова информация или в случай на настъпили промени в положението на детето.

Полезни характеристики за интервюиращия¹³

- > Да отделя време за развитие на връзка с детето;
- > Да слуша детето и да участва в диалога;
- > Да зачита индивидуалността на детето, да осъзнава възрастта и културния му произход;
- > Да е наясно, че някои деца може да гледат на адвоката като на възрастен, който може да ги защити, а не просто като на адвокат;
- > Да съзнава, че в случай на липса на грижи или на злоупотреба, някои деца може да са по-загрижени за това адвокатът им да ги защитава срещу липса на грижи или злоупотреба за в бъдеще, отколкото за запазването на тази информация поверителна;
- > Да има добър, успокояващ и приятелски тон;
- > Да приема, че децата няма да могат да дават свидетелски показания със същата точност като възрастните;
- > Да отдава необходимото внимание на невербалната комуникация;
- > Да не настоява детето задължително да предостави конкретна информация, ако изразява признаци на дискомфорт, но да се опитва да разбере положението му, като помоли да опише чувствата си

Вредни характеристики за интервюиращия/адвоката:

- > Да отсъства или бърза постоянно;
- > Да поддържа недружелюбен и безгрижен тон и да не насърчава доверието;
- > Да използва строга техника за интервюиране, която не контекстуализира преживяванията на детето или взема предвид други съображения, които засягат детето;

Слушане: методи, които да използваме, за да покажем, че слушаме

- > **Невербални:** кимане, изражение на лицето, зрителен контакт, цялостен език на тялото
- > **Вербални:** положителни звуци, тон на гласа, отворени и затворени въпроси, перифразирание, обобщаване, отразяване на казаното

3.5. Алтернативни комуникационни методи и инструменти за креативна комуникация

Където е уместно, трябва да се използват алтернативни и творчески методи за комуникация с подкрепата на опитни професионалисти.

Примери за алтернативни комуникационни методи

- > Знаци и символи
- > Знаци и символи Makaton (международно призната ръчна система от знаци) www.makaton.org
- > Картинни комуникационни системи: www.pecs-unitedkingdom.com

Набори от инструменти за креативна комуникация

- > Децата могат да бъдат приканени да изберат ролеви игри като хора, копчета или камъни, с които да представят себе си, членове на семейството, домашни любимци, професионалисти. Детето може да бъде помолено да покаже, кой е важен за него, като използва колко близо или далеч иска да бъдат хората и другите деца, за да възпроизведат минали или настоящи събития.
- > Децата често могат да изразяват чрез материали за игра въпроси, които не могат или не искат да изразят вербално. Децата могат да рисуват семейни и училищни снимки, да правят

¹³ Характеристиките са извлечени от изследването на Чапман, Джанет А., март 1996 г. „Младежките гледни точки за адвокатската етика: Доклад по седем интервюта.“ Fordham Правен преглед 64 (1763). Авторът на изследването е член на отдел „Работна група за съдебни спорове с участие на деца“ на Американската адвокатска колегия, а преди това е служила като настойник/процесуален субституент към Адвокати за деца Inc. В това проучване тя изследва участието на лишени от правомощия клиенти в съдебните процеси с оглед на правната етика и като част от проучване провежда редица интервюта с деца, които могат да дадат конкретна картина за това как възприемат контакта с адвоката си.

- моделите или да правят „маски на чувствата“;
- > Кукли и/или мека играчка могат да се използват при разговор с малко дете за това, което мисли или чувства. Самите деца също могат да ги използват, за да възпроизведат събития или да обяснят чувствата си в момента.
 - > Предмети за игра също могат да помогнат за разсейването на детето и да го накарат да се чувства спокойно;
 - > Истории, рими и стихотворения: децата могат да използват хартия или химикалки, за да създават свои собствени истории. Те могат да пишат стихотворения, рими за своите чувства. На малки деца може да се дават книги с разкази по конкретни теми, когато им се обясняват неща - за война, миграция, смърт, приемна грижа и други въпроси;
 - > Нагледни помагала: картички със снимки на дом, училище, специални събития (рожден ден, празници) щастливи, тъжни, ядосани лица за изразяване на чувства;
 - > ИТ оборудване: децата и младите хора могат да използват планшети и компютри, за да създават своя собствена информация, която да представят на професионалистите за проблеми, които ги засягат.

3.6. Подходяща за деца комуникация: език и методи

При интервюирането на деца трябва да се спазват специфични практически методи на разпит, за да се успокои детето и да се намали стресът от ситуацията. Интервюиращите трябва да са наясно с избора на думи и начина на задаване на въпроси.

- > Обяснете, че **е нормално, детето да каже „не знам“ или „не помня“**, вместо да се чувства задължено да даде отговор;
- > Позволете на децата **да имат време за отговор**, без да показвате неотложност;
- > **Използвайте прост език**, избягвайте технически термини и жаргон, които е малко вероятно децата да разберат, и променяйте езика в зависимост от възрастта и зрелостта на детето;
- > Задавайте въпросите един по един и избягвайте множество изречения в изречението;
- > Избягвайте множество въпроси в самите въпроси, подвеждащи въпроси и двойни отрицания;
- > **Не повтаряйте един и същ въпрос отново и отново**, тъй като може да обърка детето и да го накара да мисли, че прави грешки;
- > Не използвайте агресивен, предизвикателен или унизителен език;
- > Избягвайте да използвате въпроси, които включват сравнителни преценки, тъй като това може да затрудни децата или възприятията им да са различни (т.е. голям, малък, бърз, бавен);
- > Бъдете чувствителни към думи и изрази, с които детето може трудно да борави (т.е. със сексуален контекст или относно части на тялото);
- > Бъдете внимателни по отношение на чувствителни теми, напр. травматични преживявания, информация за родителите им;
- > Не правете предположения: ако имате предположение, помолете детето да потвърди вашата представа и разбиране за ситуацията;
- > Наблюдавайте участието на детето и **предлагайте допълнителни почивки, ако детето е стресирано или уморено**;
- > Признайте, че може да е необходимо да говорите „чрез“ подпомагаща фигура като настойник, родител, роднина или близък приятел.

A. Комуникация и въпроси: пример за добра практика¹⁴

- Интервюиран: 12-годишно момче от Индия
- Интервюиращ: служител на административния орган, компетентен да постанови решение по молбата за международна закрила
- Присъстващи по време на интервюто: преводач от и на пенджаби, настойник и адвокат на детето
- Интервюто започва в 8.50 часа и приключва в 10.15 часа

„В: Добро утро, **за начало бих искал да се уверя, че комуникацията е наред**. Сега говорим на пенджаби. Може ли да потвърдите, че това е езикът, който предпочитате да говорите по време на интервюто?

О: Да, потвърждавам.

Въпрос: **Може ли да потвърдите, че разбирате добре преводача и се чувствате комфортно с нея?** Иначе, има ли различия в акцентите и лексиката, които биха могли да бъдат проблем при разбирането?

О: Разбираме се перфектно

[На кандидата се дава кратко и опростено съобщение, съобразено с неговия личен профил и ниво на зрялост]

¹⁴ Стенограмата от интервюто е извлечение от интервю, проведено от административния орган, компетентен да разглежда молбите за убежище на една от държавите членки, участващи в проект CADRE. В този смисъл примерът е взет от реален случай.

В: Разбрахте ли какво Ви обясних?

О: Да, разбирам

В: Искате ли да ми зададете някои въпроси, преди да започнем разговора?

О: Не

В: Ако имате въпрос по-късно, моля, да ми кажете

А: Добре

В: Сега ще задам няколко въпроса, за да Ви опозная малко по-добре... въпроси за това къде сте живял, за Вашето семейство, училище или друго в тази насока, за да получа първоначална информация за личното Ви положение преди заминаването от Индия. И така, да започваме! Бихте ли ми казал, точно къде сте роден?

О: [...]

В: Винаги ли сте живял на едно и също място?

О: Да,

В: Бихте ли ми казал, как беше къщата ви?

О: В къщата ми бяхме аз, баща ми, сестра ми...

В: А мама?

О: Не. Тя работеше в [...]

В: Бихте ли могъл да ми опишете къщата си в [неразбираемо]?

О: Имаше 2 етаж и живеехме на горния, в тристаен дом. Имахме кухня, всекидневна и стая, в която спяхме всички заедно. [...]

В: Каква беше работата на баща Ви?

О: Той продаваше плодове и други неща.

В: Той притежаваше ли магазин?

О: Също така понякога боядисваше къщи.

В: А майка Ви?

О: Преди работеше в банка и след това си смени работата, но не знам каква

[...]

В: Като говорим за училище, бихте ли могъл да ми разкажете за него?

О: Казваше се [...], беше католическо училище и аз бях в четвърти клас в основното училище

В: Бяха ли учителите свещеници или монахини?

О: Да, такива бяха

В: Бяха ли добри и мили?

О: Не толкова

В: Защо отговорихте по този начин?

О: Защото, когато правех грешки, те ме биеха

В: По какъв начин?

О: Използваха пръчка

В: Често ли се случваше това?

О: Да

В: Брат Ви и сестра Ви по-големи или по-малки от Вас са?

О: По-големи - сестра ми е почти на 17 години, брат ми е на 14.

[...]

В: Значи Вие и Вашите родители сте католици, нали?

О: Да,

В: Спомняте ли си защо семейството Ви реши да напусне Индия?

О: Имаме дълг. Понякога някой идваше да иска пари. Но ние нямахме, тъй като в Индия не плащат толкова много

В: Значи имаше човек, който идваше да ви безпокои?

О: Не само един. Много; [...]

В: Разкажете ми за приключенското пътуване, което Ви доведе тук. Сега искам да задам няколко въпроса за живота Ви в Индия. Първо ми кажете, с майка Ви или с баща Ви имаште по-добри отношения?

О: Майка ми...

В: Не дотам добри с баща Ви?

О: Горещо-долу

В: Защо?

О: Баща ми се напиваше и ако направехме грешки, той ни биеше. Мама ни защитаваше

В: Това винаги ли се е случвало? Случвало ли се е нещо, което да го накара да се ядоса?

О: Когато бяхме малки деца, това не се случваше

В: Знаете ли дали нещо го е разгневило?

О: Не знам

В: Как стояха нещата между майка Ви и баща Ви? Добре ли се разбираха?

О: Не толкова

В: Защо? Искате ли да ни обясните по-добре?

О: Защото майка ми имаше приятел мъж за работа, а баща ми и приятелка, но тя не направи нищо

[...]

В: Този въпрос може да Ви се стори доста странен: ако си представите, че се връщате в Ин-

дия, как мислите, какво би било? Би ли Ви харесало?
О: Сега няма никой
В: Ако е възможно да се върнете с цялото Ви семейство, бихте ли искал?
О: Не. Все още трябва да върнем парите. Все още имаме дълг
В: Страхувате ли се от тези хора?
О: Да, страх ме е.
В: Бихте ли искал да срещнете баща си отново?
О: Не мога да се върна в Индия
В: А ако това се случи във Франция, например?
О: Бих искал да остана с цялото си семейство
[...]

Някои от елементите, които правят интервюто по-горе добър пример и в съответствие с предоставените съвети, са:

- > Кратки и прости въпроси, подходящи за възрастта на детето
- > Изразяване на интерес към участието и приноса на детето
- > Липса на настояване за подробности, които биха могли да смущават детето
- > Внимание върху емоциите и реакциите на детето по време на интервюто
- > Краткост на интервюто (само един час и 25 минути, с почивките)

В. Комуникация и разпит: пример за лоша практика¹⁵

- Интервюиран: 18-годишно момче от Гамбия, чиято процедура е започнала, когато е бил дете. Навършил е 18 години няколко месеца преди интервюто, като е подал молба за политическо убежище, докато е бил дете, така че към него е трябвало да се отнасят като с дете, предвид че забавянето на процедурата за предоставяне на международна закрила не е зависело от него.
 - Интервюиращ: служител на административния орган, компетентен да постанови решение по молбата за международна закрила
 - Присъстващи по време на интервюто: преводач от и на фула, неговият настойник и неговият адвокат.
 - Интервюто е проведено в рамките на два дни. На първия ден започва в 10.00 часа и приключва в 18.40 часа. На втория ден започва в 10.30 часа и приключва в 13.50 часа. **Като цяло, интервюто продължава около 11 часа, като се има предвид час и 30 минути за почивки.**
- „[...]
- В: Сега ще задам няколко въпроса, за да разбера по-добре къде сте живял, за Вашето семейство, работа и всичко друго, така че да получа първоначална информация за личното Ви положение, преди да решите да напуснете страната си. Къде сте роден?
О: Във Фарафени, близо до границата със Сенегал
В: Винаги ли сте живял там?
О: Да,
В: Значи мястото ви на произход е Гамбия. Имате ли гамбийско гражданство?
О: Да, след като съм роден там и съм израснал там. Може би съм имал акт за раждане, но никога не съм го виждал
В: Има ли други държави, в които би могло да имате гражданство или имате ли особени отношения с някои други държави поради свои познати или по лични причини?
О: И двамата ми родители бяха от Гвинея.
В: Посещавал ли сте училище в Гамбия?
О: Да, ходих на училище 8 години.
В: Работил ли сте в Гамбия?
О: Не, никога не съм работил
В: Разкажете ми за семейството Ви
О: Не си спомням много неща за родителите си, защото са починали, когато съм бил малък. Живеех със сестра ми и с вуйчо ми (брата на майка ми). Преди аз и сестра ми живеехме с майка ми, но после тя почина и се преместихме в къщата на вуйчо ни. Сестра ми (тя беше по-голяма от мен) ми каза, че баща ми е починал пръв, а недълго след това и майка ми. Не помня и кога се преместихме в къщата на вуйчо ни, но сестра ми ми каза, че се оженил, когато съм бил на 4-5 години и вече сме били там. Сестра ми реши, че трябва да се преместим при него след смъртта на майка ми. Не съм женен и нямам деца.
В: Поддържахте ли връзка с роднините Ви в Гамбия?
О: Повечето от тях са в Гвинея. Никога не съм бил там и никога не съм ги срещал. Не се чувам с никого, освен по мобилен телефон с няколко приятели, които живеят в Гамбия.

¹⁵ Стенограмата от интервюто е извлечение от интервю, проведено от административния орган, компетентен да разглежда молбите за убежище на една от държавите членки, участващи в проект CADRE. Примерът е взет от реален случай.

Сестра ми почина в Либия, където пристигнахме заедно. Откакто напуснах страната си, повече не съм говорил с вуйчо си.

В: Вие от определена етническа група, племе, клан или каста ли сте?

О: Аз съм пеул

В: Освен фула, говорите ли други езици?

О: Уолоф, по-добре от фула. Разбирам и малко мандинка и английски. Уча италиански. Разбирам ви добре, когато говорите с мен.

В: Имате ли религия?

О: Аз съм мюсюлманин.

В: Сега ще Ви помоля да говорите свободно за причините, поради които сте напуснал страната си. Ще се опитам да не Ви прекъсвам, освен ако това не е необходимо, за да разбере по-добре Вашата история. Защо напуснахте страната си?

О: След смъртта на майка ми аз и сестра ми се преместихме в къщата на вуйчо ми. В началото имахме добри отношения и всички се разбирахме добре. Проблемите започнаха, когато се ожени, защото жена му има две нейни деца. Аз и тези деца бяхме горе-долу на една и съща възраст, но имах по-добри резултати в училище от тях. Майка им беше наистина разочарована от това и ми се ядоса. [...] Тя казваше на сестра ми, че не се е грижила достатъчно за майка ми, когато е била болна, само за да я обиди. Вуйчо ми ме биеше, само за да ме научи на нещо, а жена му го правеше често и без причина. Имаше едно място в Сенегал, близо до нашето село, наречено [...], където сестра ми отиде да работи, за да събере достатъчно пари, за да напусне страната. Когато бях на 9-10 години, жената на вуйчо ми ме изгори с тенджерата, пълна с гореща вода. Този ден навън беше студено и сварих вода, за да се изкъпя; ако синовете им направеха същото, тя не казваше нищо, но този ден бях аз и тя много се ядоса и изля горещата вода върху мен. Бях неподвижен и не помръднах от страх и шок. Плачех. Тя не ме докосна отново. Дойдоха съседите и ме заведоха в болницата. Прекарах няколко дни там. Сестра ми беше винаги с мен, вуйчо ми идваше на гости, но жена му не. Вуйчо ми знаеше, че жена му е тази, която направи това, но не й каза нищо. Каза ми да бъда търпелив. Когато излязох от болницата, събраните от сестра ми пари все още не стигаха, за да напуснем страната, така че останахме в Гамбия до края на 2016 г., когато бях на 15 години. Не говорих с вуйчо ми за нашия план. Сестра ми взе решение да отиде [...]. Напуснахме Гамбия и се преместихме в Каолак, Сенегал. Тук купихме билет до Бамако, Мали [...]. След това се преместихме в Ниамей, Нигер, а оттам в Агадес [...]. В деня, когато напуснахме Агадес, имаше три пикапа и всеки превозваше 33 души. Пътуването през пустинята продължи две седмици – горещи дни и студени нощи. Водата ни имаше вкус на гориво, защото я държахме в резервоари за бензин. Всяка вечер шофьорите взимаха жени със себе си, а също и сестра ми. Докато спяхме, не събувахме обувките, тъй като беше толкова студено, че ако ти отрежат пръстите, няма да усетиш никаква болка. [...] Пристигнахме в Гатрон, Либия, и след това преминахме през Бенивалид, преди да пристигнем в Сабрата. Аз и сестра ми бяхме разделени: бях отведен в лагер 1 в Сабрата, а сестра ми в лагер 2 в Сабрата. Аз и сестра ми пристигнахме в Сабрата през февруари 2017 г. и прекарах няколко месеца там, защото не беше лесно да се кача на кораб скоро. Направих го на 2 юли 2017 г. и пристигнах в Реджо Калабрия.

Интервюто беше прекъснато в 15.20 ч. и започна отново в 16.05 ч

В: Описахте ми причините, поради които сте напуснали страната си. Сега бих искал да ми кажете с какъв вид проблем бихте се сблъскали, ако се върнете.

О: Страхувам се да не бъда подложен на същия вид злоупотреба от миналото, защото и вуйчо ми, и жена му ме биеха. Тя ме заля с гореща вода и ако се върна, може би ще пострадам още по-зле.

В: Има ли други причини, обуславящи решението Ви да напуснете?

О: Работих усилено, за да се интегрирам тук, като посещавах курсове, за да науча езика и не искам да изоставя всичко. Срегнах настойника си преди повече от година и тя ми помогна много. Не искам да оставя всичко, за да се върна в същата каша като преди.

В: Сега, нека поговорим за произхода на родителите Ви, тъй като казахте, че и двамата са от Гвинея. Какво можете да добавите към това?

О: Това, което знам, е това, което сестра ми ми каза. И ако добавя още нещо, бих излъгал, тъй като и двамата починаха, когато бях много малък.

В: Какво са ви казали за тях и тяхната миграционна история? Искам да кажа, какво ще кажете за пристигането им в Гамбия, защо са се преместили от Гвинея...

О: Не знам защо са се преместили от Гвинея в Гамбия. Просто знам, че не са родени в Гамбия, а в Гвинея. В този момент има много други пеул като мен, които живеят в Гамбия, идват от Гвинея като родителите ми. Някои мои приятели ме подиграваха, като казваха, че не съм от Гамбия, нито от Гвинея.

В: На настоящата комисия е известно, че гамбийско гражданство може да бъде получено, ако имате поне един родител от Гамбия. Трябва да знаем на какво основание декларирате, че сте гамбийски гражданин. Казвали ли са Ви някога, че родителите Ви са получили гамбийско гражданство (поради натурализация или по друг начин)?

О: Вярно е, че родителите ми са от Гвинея и че съм роден и израснал в Гамбия. Може би

това, което ми казвате, е вярно и аз не съм гражданин на Гамбия, но не знам дали някога съм имал гамбийски акт за раждане. Никога не съм го виждал. Може би никога не съм имал.

В: Знаете ли дали родителите Ви са имали гамбийски паспорт или други гамбийски документи?

О: Не знам. Знаем само, че вуйчо ми е правил бизнес между Гамбия и Гвинея.

В: Някой каза ли Ви, че родителите Ви са граждани на Гамбия?

О: Не знам, освен факта, че баща ми е живял толкова дълго в Гамбия.

В: Откъде знаете това?

О: Сестра ми ми каза.

Въпрос: Какво точно Ви каза сестра Ви?

О: Тя ми каза, че баща ми е живял години наред в Гамбия и че е пристигнал там преди майка ми.

В: Нещо друго?

О: Той накарал майка ми да дойде в Гамбия и след това останали там.

В: Мислите ли, че можете да получите копие от Вашите гамбийски документи за Комисията, дори по-късно, например Вашия акт за раждане?

О: Не, защото не знам кого да помоля. В Гамбия имам само няколко приятели и вуйчо ми, който дори не знаеше за решението ми да напусна страната. Оттогава не съм го чувал. Ако моите приятели могат да ги получат, може би бих могъл да ви дам, иначе наистина не знам как бих могъл да се справя.

В: Мислите ли, че можете да получите документите на родителите Ви, дори не веднага?

А: Как мога да ги получа? Ако имах контакт с някои роднини в Гамбия, може би бих могъл.

В: Имате ли роднини в Гвинея?

О: Никога не съм бил там и никога не съм ги срещал. Как биха могли да ми изпратят документите на родителите ми?

В: Сега бих искал да се съсредоточа върху познатите Ви взаимоотношения. Да започнем от сестра Ви. Кажете ми какво си спомняте за нея

О: Тя беше с 4 или 5 години по-голяма от мен. Тя също беше малко момиченце, когато майка ми почина. Тя беше тази, която събираше пари, за да можем да напуснем Гамбия и почина в Сабрата, но преди да пристигнем тя беше много уморена, защото в пустинята шофьорите спираха, караха ни да слизаме от пикапите и взимаха със себе си само жените.

В: Разбирам. Но бих искал да ми опишете какво беше, когато живеехте заедно вкъщи...

О: Тя също ходеше на училище. Никога не сме се карали. Тя беше тази, която се грижеше за мен

В: Колко години сте живели заедно в една и съща къща?

О: От като бях малко дете до пристигането ни в Сабрата.

В: Колко години, приблизително?

О: Около 16. Живеехме заедно преди смъртта на майка ми и се разделихме в Сабрата.

В: Можете ли да ми кажете нещо повече, след като прекарахте 16 години заедно? Ако нямате нищо против, опишете ми я физически или ми дайте друга информация

О: Тя се казваше Кадияту, беше с 4 или 5 години по-голяма от мен; Не мога да кажа какви са били отношенията ни преди смъртта на майка ми, защото съм бил твърде малък. Но след смъртта на майка ми тя се грижеше за мен, сякаш беше моя майка. И заради проблемите, които имахме в къщата на вуйчо ми, тя си намери работа. Ходеше известно време на училище, но след това прекъсна обучението си, за да се грижи за майка ми, когато се разболя. Тя реши да събере пари, за да избягаме заедно след случката с горещата вода, и успяхме в края на 2016 г.

В: Има ли нещо друго, което искате да ми кажете за сестра си, след като „тя се грижеше за мен, сякаш е моя майка“?

О: Тя беше тази, която ме образова

В: Какво беше заболяването на майка Ви? Искате ли да ми кажете какво знаете или какво са Ви казали за това?

О: Не знам как се казваше болестта, но само че тази болест я отне

[...]

В: Да поговорим за вуйчо Ви. Кажете ми кой беше този човек и какви отношения сте имали с него

О: Докато не се ожени, нямаше проблеми. Когато се ожени, съпругата му доведе двама сина на близка с моята възраст. Чух също, че по-късно са имали едно дете заедно. Той имаше бизнес между Гамбия и Гвинея и понякога прекарваше време в Гвинея по работа, преди да се върне в Гамбия. Не мога да кажа нищо друго за него, тъй като не го познавам добре.

В: Бихте ли ми го описал физически?

О: Казваше се Тиерно, висок е и кожата му е по-светла от моята. Преди да се ожени, се разбирахем добре и той ме наказваше, само за да ме образова. След като се ожени, започнаха сериозните проблеми, защото се страхувах от жена си

В: Бихте ли ми казал повече за неговата личност?

О: Лично той не е имал проблеми с мен. Когато ми създаваше трудности, вината беше на

жена му. Както и да е, той беше непредубеден човек. Жена му искаше да остане само с него и синовете си и с никой друг.

V: Колко време живеяхте с вуйчо Ви в къщата му?

O: След смъртта на майка ми и до напускането ни през 2016 г.

V: Колко години, приблизително?

O: Малко повече от 10, но не помня точно кога се преместихме при него.

V: Можете ли да ми кажете нещо повече, след като сте прекарвали 10 години заедно, например други физически подробности?

O: Вярно е, че бяхме дълго време заедно, но той често беше навън по работа, а аз бях толкова малък. Не го познавам толкова добре, колкото сестра ми.

[...]

V: Да поговорим за жената на вуйчо Ви. Разкажете ми всичко, което помните за нея

O: Ожениха се, когато бях на 4 или 5 години и тя вече имаше своите деца. Единственото, което правеше, беше да ме бие и наказва

V: Какви отношения имахте с тази жена?

O: Тя беше разстроена, защото бях по-умен от синовете ѝ в училище. Тя продължи да ме наказва до случката с горещата вода. От този момент нататък си представях, че бих могъл да претърпя по-лоши вреди, ако бях останал там

V: Опишете ми внимателно, как се държеше тази жена с Вас

O: Тя ме обиждаше, като казваше, че съм глупав. Тя ме биеше. Бях малко дете и обичах да играя футбол, но всеки път, когато исках да играя с приятелите си, тя ме принуждаваше да върша домакинска работа. По същия начин, докато си правех домашните, тя ме прекъсваше с молба да направя нещо друго.

[...]

V: Бихте ли ми я описали физически, но не само?

O: Тя имаше лошо поведение и много ме безпокоеше. Не мога да кажа нищо повече от това, че тя беше тази, която ми причини такова страдание.

V: Колко дълго живеяхте с тази жена?

O: От 4-5-годишен до моето напускане през 2016 г.

V: След всичките тези години заедно Вие сте в състояние да ми кажете само тези няколко неща?

O: Тя беше толкова силна и не искам да казвам нищо повече за човек, който ми причини толкова много болка [...]"

В това интервю има много проблемни аспекти с предупредителен знак за липсата на подходяща за децата комуникация:

- > екстремна продължителност: повече от 11 часа общо и почти осем още първия ден, само с една почивка
- > **настояването на интервюиращия да задава едни и същи въпроси отново и отново** (за гражданство, например), дори момчето да твърди, че не знае отговора
- > фокусиране на интервюиращия върху някои конкретни теми, **без да се обяснява на лицето причината за тяхната относимост**
- > настояване за подробности, които смущават момчето
- > липса на емпатия към момчето относно най-болезнените части от неговата история (злоупотреба, смъртта на сестрата и т.н.)
- > **никакво внимание към емоциите и реакциите на детето по време на интервюто**
- > въпроси - често твърде дълги и сложни
- > липса на изразен интерес към участието и приноса на момчето
- > никакво съобразяване на факта, че много събития са се случили, когато момчето е било малко дете
- > не се взема предвид влиянието на травмата и злоупотребите върху паметта на момчето и върху способността му да илюстрира в детайли историята си
- > използване на прекалено формалистичен и бюрократичен език, възприеман от детето като агресивен и унизителен

3.7. Фактори за благоприятна за децата среда

Изключително важно е комуникацията да се осъществява в среда, в която детето може да се чувства комфортно и сигурно.¹⁶

Присъствието на настойник (за непридружени деца) и на роднини трябва да бъде разрешено,

¹⁶ За което вижте също: Министерство на правосъдието на САЩ, Служба на главния съдия по имиграцията. 2004. „Меморандум за междинни оперативни политики и процедури 04-07: Насоки за имиграционни съдебни дела с участието на непридружени деца чужденци“, в Клиентите деца са различни: Най-добрите практики за представяване на непридружени непълнолетни. Център за продължаващо юридическо образование (CLE) на Американската адвокатска колегия (ABA). (Изтеглено на 16 юли 2012 г.) (<http://tinyurl.com/9x4mo86>).

когато детето поиска това. Ако детето е само, **преди началото на интервюто то трябва да бъде информирано за правото си да бъде придружено от настойник/родител/роднина** и решението му трябва да бъде уважено.

Преди да се осъществи комуникацията, детето трябва да получи основна **информация за разясняване на процедурата**. Това може да бъде под формата на писмени материали, например под формата на листовка. Трябва обаче да се обърне внимание на обстоятелствата по случая: **ако лицето е неграмотно, писмена брошура няма да е достатъчна**, като тя трябва да бъде преведена устно на детето или във формат, който разбира. Информацията може също да бъде придружена от графични помощни средства и изображения.

По отношение на **децата с увреждания**, правото да им бъде осигурено „процедурно и съобразено с възрастта настаняване“ също е изрично предвидено в член 13 от Конвенцията за правата на хората с увреждания като право на достъп до правосъдие. Трябва да се осигури настаняване за деца с увреждания, което може да включва физически достъп до сгради, подкрепа за деца с психосоциални увреждания, съдействие при комуникация и четене на документи или други процесуални корекции.¹⁷

Преди да започне процедурата/интервюто, на детето **трябва да се даде възможност да задава въпроси**.

Физическа среда

- > Помещението е добре проветрено и удобно
- > В стаята има цветни рисунки и постери
- > Седалките са с подходящ размер
- > На детето е позволено да седне с когото желае
- > Околната среда е безопасна
- > Стаята е самостоятелна
- > По време на разговора има възможно най-малко хора
- > Осигурени са храна и освежителни напитки

Подкрепа и участие

- > Попитайте детето, дали предпочита родителите му да са с него по време на разговора (ако е дете с придружител);
- > Попитайте детето дали предпочита настойникът му да присъства по време на разговора (ако е непридружено дете);
- > Обърнете внимание, дали с детето има възрастен, който му осигурява помощ и подкрепа, така че това лице да присъства, ако детето поиска и даде съгласие в тази връзка;

Логистика

- > Детето е информирано за срещата и мястото ѝ
- > На детето се предоставя транспорт до мястото на срещата
- > Срещата се провежда в подходящи часове, за предпочитане без загуба на училищни уроци;
- > Срещата се провежда с достатъчно почивки;
- > Чакането е сведено до минимум;
- > Контактът на детето с враждебно настроени други лица е строго ограничен или възпрепятстван¹⁸

3.8. Зачитане на поверителността

По време на цялата комуникация детето трябва да разбере за какво ще се използва информацията, която предоставя на властите. Като общо правило, получената информация трябва да се пази поверителна. Правилото за поверителност е от решаващо значение, за да се гарантира развитието на отношения на доверие с детето.

Достъп до правосъдие за деца, Доклад на Върховния комисариат на ООН по правата на човека, UN DOC A/HRC/25/35, 16 декември 2013 г.

49. Изслушването на дете е труден процес и дори може да бъде травмиращо, особено за деца, жертви на сексуални престъпления. Следователно, член 12 от Конвенцията за

¹⁷ Комитет по правата на детето, [Общ коментар No 24](#) относно правата на детето в системата на детското правосъдие, UN Doc. CRC/C/GC/24 (2019), параграф 40.

¹⁸ Анджела О'Конъл, Клиника по детско право, Юридически факултет, Юнивърсити Колидж Корк, Ирландия, Проект за обучение на FAIR България 21-22 януари 2017 г. Ема Хърли, докторант, Факултет по приложна психология, Юниверсити колидж Корк, Ирландия (психология на развитието – материали за развитието на тийнейджърите).

правата на детето изисква от държавите да осигурят безопасна и съобразена с децата среда, в която детето се чувства уважавано, както и условия, които отчитат индивидуалното положение на детето. **По време на производството трябва да бъдат защитени неприкосновеността на личния живот и поверителността на информацията за децата и да бъде гарантирана тяхната безопасност.**

- > информацията, получена по време на интервютата, няма да бъде споделяна с други хора извън процедурата. Изискването всички участници в комуникацията да поемат ангажимент към детето да пазят поверителността на получената информация може да бъде добра практика, която да позволи на детето да се чувства комфортно и по-уверено;
- > средата следва да гарантира необходимата неприкосновеност на личния живот, особено когато комуникацията се осъществява в институционални условия;
- > решенията и разпореденията, отнасящи се до детето, трябва да бъдат съобщавани директно на него, както и на настойника на детето (за непридружените деца) и родителите/роднините му. Комуникацията не следва да се осъществява основно чрез служителите на заведенията за приемане/задържане.

3.9. Конкретни съвети за адвокати и съдии относно предоставянето на информация и комуникацията с дете мигрант при участие в съдебно и административно производство (първоначални стъпки)

- >> Подгответе децата, като им предоставите достъпна информация за:
 - o Тяхната роля в изслушването, включително правата им на всеки етап, подкрепата, която може да им бъде оказана, как могат да участват и как ще бъдат взети предвид техните мнения;
 - o Практическите организационни особености като кога ще се проведе изслушването и къде, колко време ще продължи, кой ще присъства, каква защита ще бъде осигурена на детето и кога и как ще се вземат решения;
- >> Осигурете гаранции, че детето може да бъде изслушано ефективно в откритото заседание чрез въвеждане на законови права, които се прилагат правилно, и чрез създаване на безопасни, достъпни и подходящи за деца съдилища;
- >> Оценете капацитета на детето, като вземете предвид дали детето е в състояние да изгради мнение за разглежданите проблеми и ако е така, каква значимост трябва да се придаде на тези мнения. Трябва да има презумпция в полза на способността на детето;
- >> Осигурете обратна връзка на детето, така че то да знае какви точно решения са взети и защо;
- >> Осигурете механизми на детето да подаде жалба или да потърси средство за защита или обезщетение, ако правото му да бъде изслушано не е било правилно осъществено.¹⁹

Ориентация в съдебната зала

Съдебната зала обикновено е непознато място за децата. Много семейни съдебни експерти, включително по отношение на непълнолетните, препоръчват да се позволи на децата да посетят празна съдебна зала преди насроченото им заседание. Доколкото ресурсите позволяват, **съдебните администратори трябва да бъдат възприемчиви към исканията на законни представители или попечители във връзка с посещаване на съдилищата от страна на непридружените деца мигранти преди първоначалното изслушване.** Освен това те трябва да бъдат отворени към други начини за запознаване на непридружените деца мигранти със съдебните операции.²⁰

Насоки на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно правосъдие, съобразено с интересите на детето (Приети от Комитета на министрите на 17 ноември 2010 г. на 1098-то заседание на заместниците на министрите)

D. Съобразено с интересите на детето правосъдие по време на съдебно производство

(...) 4. Избягване на неоправдано забавяне

- 50. Във всички производства с участие на деца трябва да се прилага принципът на спешност, за да се осигури бърз отговор и да се защити най-добрият интерес на детето, като се зачита върховенството на закона.
- 51. По семейноправни дела (например установяване на родствени отношения, родителски права, отвлечане на дете от родител) съдилищата трябва да действат с изключително

¹⁹ УНИЦЕФ, Спасете децата, Правото на всяко дете да бъде изслушано, Ръководство на Комитета на ООН по правата на детето Общ коментар № 12, 2011 г., стр.62. https://www.unicef.org/french/adolescence/files/Every_Childs_Right_to_be_Heard.pdf

²⁰ Пак там.

внимание, за да избегнат всякакъв риск от неблагоприятни последици за семейните отношения.

52. Когато е необходимо, съдебните органи следва да разгледат възможността за постановяване на решения за налагане на временни мерки или на привременни решения, върху които да се извършва мониторинг за определен период от време с цел преразглеждането им на по-късен етап.
53. В съответствие със законодателството съдебните органи следва да имат възможността да вземат решения, които подлежат на незабавно изпълнение в случаите, когато това би било в най-добрия интерес на детето.

5. Организация на съдебното производство, среда и език, подходящи за децата

54. Във всички производства към децата следва да се подхожда с уважение, като отношението трябва да е съобразено с тяхната възраст, техните специални потребности, тяхната зрялост и ниво на разбиране, като се имат предвид всички затруднения в общуването, които децата могат да имат. Делата с участие на деца трябва да се разглеждат в невсяваща страх и ориентирана към детето обстановка.
55. Преди началото на производството децата следва да бъдат запознати с вътрешната организация и разположение на съдебната зала или другите помещения, както и с ролята и самоличността на участващите длъжностни лица.
56. Следва да се използва език, подходящ за възрастта и нивото на разбиране на децата.
57. Когато децата се изслушват или разпитват в съдебни и несъдебни производства или по време на друг вид процедури, съдиите и другите професионалисти следва да взаимодействат с тях с уважение и деликатност.
58. На децата следва да бъде разрешено да се придружават от своите родители или, когато е уместно, от избрано от тях пълнолетно лице, освен ако не е взето мотивирано решение за противното по отношение на това лице.
59. Методите на разпит като видео- или аудиозаписи или предварително изслушване при закрити врата следва да се използват и да се считат за допустими доказателства.
60. Децата следва да бъдат защитени, доколкото е възможно, срещу използването на снимки или информация, които биха навредили на тяхното благосъстояние. При вземане на решение за разкриване на изображения или информация, които могат да навредят на детето, съдията следва да потърси съвет от други специалисти като психолози и социални работници.
61. Съдебните заседания с участието на деца следва да бъдат приспособени към темпото и възможностите за концентрация на детето: следва да се предвидят редовни почивки и изслушванията не трябва да продължават твърде дълго. С цел да се улесни участието на децата с пълния потенциал на техните когнитивни възможности и в подкрепа на тяхната емоционална стабилност, прекъсванията и отклоняването на вниманието по време на съдебните заседания следва да бъдат сведени до минимум.
62. Доколкото е уместно и възможно, стаите за разпит и помещенията за изчакване следва да са пригодени към нуждите на децата и да създават подходяща за тях обстановка.
63. Доколкото е възможно, следва да се създадат специализирани съдилища (или съдебни отделения), процедури и институции за деца правонарушители. Това може да включва създаването на специализирани звена в рамките на полицейските органи, съдебната власт, системата на съдилищата и прокуратурата.

6. Показания / изявления на деца

64. Разпитите на деца и събирането на изявления от тях следва, доколкото е възможно, да се провеждат от обучени специалисти. Следва да се положат всички усилия, за да могат децата да дават показания в най-благоприятна среда и при най-подходящите условия, като се имат предвид тяхната възраст, зрялост и ниво на разбиране, както и всякакви затруднения в общуването, които могат да имат.
65. Следва да се насърчи използването на аудиовизуални записи на изявленията на децата, които са пострадали или свидетели, като се зачита правото на другите страни да оспорват съдържанието на такива показания.

66. Когато е нужно да се проведе повече от един разпит, за предпочитане е тези разпити да се провеждат от едно и също лице, за да се гарантира последователност на подхода в най-добрия интерес на детето.
67. Броят на разпитите следва да бъде ограничен до възможния минимум, а тяхната продължителност следва да е съобразена с възрастта и възможностите за концентрация на детето.
68. Прекият контакт, конфронтацията или взаимодействието между детето жертва или свидетел и предполагаемите извършители следва, доколкото е възможно, да се избягват, освен ако не са по искане на детето жертва.
69. Децата следва да имат възможност да дават показания в наказателни производства без присъствието на предполагаемия извършител.
70. Съществуването на по-леки правила за даване на показания, като например отпадане на изискването за полагане на клетва или за предоставяне на други подобни декларации, или други адаптирани към детето процесуални мерки, не следва само по себе си да намалява значимостта, придавана на свидетелските или други показания на детето.
71. Следва да се разработят и прилагат практики за разпит, които вземат под внимание различните етапи от развитието на детето, с цел да се подсили валидността на неговите показания. При тези практики следва да се избягват подвеждащите въпроси и по този начин да се подобри надеждността на показанията.
72. С оглед на интереса и благосъстоянието на децата, съдията следва да има възможност да разреши на детето да не дава свидетелски показания.
73. Изявленията и показанията на детето в никакъв случай не следва да се считат за недействителни или ненадеждни единствено заради възрастта на детето.
74. Следва да се разгледа възможността за събиране на изявления от деца жертви и свидетели в специално предназначени за това помещения и среда, подходяща за деца.

Е. Правосъдие, съобразено с интересите на детето, след съдебното производство

75. Адвокатът, процесуалният субституент или законният представител на детето следва да му съобщи и обясни постановеното решение или присъда на език, пригоден към неговото ниво на разбиране, и следва да предостави необходимата информация относно евентуалните мерки, които биха могли да бъдат предприети, като например обжалване или независими механизми за подаване на жалба.
76. Националните органи следва да предприемат незабавно всички необходими мерки, за да улеснят изпълнението на съдебните решения или постановления, които включват или засягат деца.
77. Когато дадено решение не е изпълнено, децата следва да бъдат информирани, евентуално от своя адвокат, процесуален субституент или законен представител, за наличните правни средства за защита посредством несъдебни механизми или достъп до правосъдие.
78. Принудителното изпълнение на решенията следва да бъде крайна мярка при семейноправни спорове, в които участват деца.
79. След постановяване на решенията по особено конфликтни спорове на децата и техните семейства следва да се предложат консултации и подкрепа, в най-добрия случай — безплатно, от специализирани служби.
80. На пострадалите от липса на грижи, насилие, злоупотреба или други престъпления следва да бъдат предоставени, в най-добрия случай — безплатно, специални здравни грижи и подходящи програми или мерки за социална и терапевтична намеса, като децата и лицата, полагащи грижи за тях, следва да бъдат незабавно и адекватно информирани за наличието на такива услуги.
81. Адвокатът, настойникът или законният представител на детето следва да има мандат да предприема всички необходими мерки за подаване на искове за обезщетения по време на или след наказателното производство, в което детето е било пострадал. Когато е уместно, разносните биха могли да се поемат от държавата и да се възстановяват от извършителя.

82. Мерките и санкциите за децата правонарушители следва винаги да представляват конструктивен и индивидуален отговор на извършените деяния, като бъде взет предвид принципът на пропорционалността, възрастта на детето, неговото физическо и психическо благосъстояние и развитие, както и обстоятелствата по случая. Следва да се гарантира правото на образование, професионално обучение, трудова заетост, рехабилитация и реинтеграция.
83. С цел да се насърчи социалната реинтеграция и в съответствие с националното законодателство, съдебните досиета на децата следва да не могат да бъдат разкривани извън системата на правосъдието до навършването им на пълнолетие. Изключения относно разкриването на такава информация могат да се разрешават в случаите на тежки престъпления, *inter alia*, с оглед на обществената безопасност или когато става въпрос за наемане на работа на лица, които работят с деца.

Commission Members

April 2022 (for an updated list, please visit www.icj.org/commission)

President:

Prof. Robert Goldman, United States

Vice-Presidents:

Prof. Carlos Ayala, Venezuela

Justice Radmila Dragicevic-Dicic, Serbia

Executive Committee:

Sir Nicolas Bratza, United Kingdom

(Chair) Dame Silvia Cartwright, New Zealand

Justice Martine Comte, France

Ms. Nahla Haidar El Addal, Lebanon

Mr. Shawan Jabarin, Palestine

Justice Sanji Monageng, Botswana

Ms. Mikiko Otani, Japan

Mr. Belisário dos Santos Júnior, Brazil

Prof. Marco Sassòli, Italy/Switzerland

Ms. Ambiga Sreenevasan, Malaysia

Other Commission Members:

Professor Kyong-Wahn Ahn, Republic of Korea

Justice Chinara Aidarbekova, Kyrgyzstan

Justice Adolfo Azcuna, Philippines

Ms Hadeel Abdel Aziz, Jordan

Mr Reed Brody, United States

Justice Azhar Cachalia, South Africa

Prof. Miguel Carbonell, Mexico

Justice Moses Chingengo, Zimbabwe

Prof. Sarah Cleveland, United States

Justice Martine Comte, France

Mr Marzen Darwish, Syria

Mr Gamal Eid, Egypt

Mr Roberto Garretón, Chile

Ms Nahla Haidar El Addal, Lebanon

Prof. Michelo Hansungule, Zambia

Ms Gulnora Ishankanova, Uzbekistan

Ms Imrana Jalal, Fiji

Justice Kalthoum Kennou, Tunisia

Ms Jamesina Essie L. King, Sierra Leone

Prof. César Landa, Peru

Justice Ketil Lund, Norway

Justice Qinisile Mabuza, Swaziland

Justice José Antonio Martín Pallín, Spain

Prof. Juan Méndez, Argentina

Justice Charles Mkandawire, Malawi

Justice Yvonne Mokgoro, South Africa

Justice Tamara Morschakova, Russia

Justice Willy Mutunga, Kenya

Justice Egbert Myjer, Netherlands

Justice John Lawrence O'Meally, Australia

Ms Mikiko Otani, Japan

Justice Fatsah Ouguergouz, Algeria

Dr Jarna Petman, Finland

Prof. Mónica Pinto, Argentina

Prof. Victor Rodríguez Rescia, Costa Rica

Mr Alejandro Salinas Rivera, Chile

Prof. Marco Sassoli, Italy-Switzerland

Mr Michael Sfard, Israel

Justice Ajit Prakash Shah, India

Justice Kalyan Shrestha, Nepal

Ms Ambiga Sreenevasan, Malaysia

Justice Marwan Tashani, Libya

Mr Wilder Tayler, Uruguay

Justice Philippe Texier, France

Justice Lillian Tibatemwa-Ekirikubinza, Uganda

Justice Stefan Trechsel, Switzerland

Prof. Rodrigo Uprimny Yepes, Colombia

International
Commission
of Jurists

Rue des Buis 3
P.O. Box 1270
1211 Geneva 1
Switzerland

t + 41 22 979 38 00
f +41 22 979 38 01
www.icj.org